

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ КІБЕРЗЛОЧИНЦЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Ключові слова: кіберзлочинність, кіберзлочинець, особистість злочинця, ознаки кіберзлочинця, мотивація кіберзлочинця.

Keywords: cybercrime, cybercriminal, identity of the offender, characteristics of cybercriminal, motivation of cybercriminal.

Анотація: Надано характеристику особистості кіберзлочинця. Виявлено, описано та проаналізовано соціально-демографічні, кримінально-правові та морально-психологічні риси осіб, засуджених за вчинення кіберзлочинів.

Abstract: The characteristic personality cybercriminal. Identified, described and analyzed socio-demographic, criminal and moral-psychological characteristics of persons convicted of committing cybercrimes.

На сучасному етапі розвитку суспільства та в умовах стрімкого поширення комп'ютеризації у всіх сферах життєдіяльності, інформаційно-телекомунікаційні мережі виступають засобом вчинення злочинів, що охоплюються загальним поняттям кіберзлочинність. Внаслідок цього особлива увага повинна приділятися особистості кіберзлочинця, що і обумовлює актуальність надання її кримінологічної характеристики [4; с. 1].

При визначенні структури особистості злочинця, кримінологи виділяють різні ознаки, які можна об'єднати в такі групи: соціально-демографічні, кримінально-правові та морально-психологічні ознаки [1; с. 10].

Соціально-демографічні ознаки дають інтегроване уявлення про особу злочинця та допомагають встановити її функціональний зв'язок із вчиненням злочином, розкривають характеристику соціального статусу і свідчать про його вплив на злочинця [2; с.89]. Сучасні дослідження показують, що злочини у сфері використання комп'ютерної техніки та інформаційно-телекомунікаційних мереж вчиняють переважно чоловіки (87,5 %), на жінок припадає лише 12,5 %. Що стосується вікових груп, то аналіз їх розподілу за рівнем кримінальної активності показав, що найбільш активною є група осіб віком від 30 до 50 років, частка якої становить 36,2 % засуджених, на другому місці група осіб віком від 18 до 25 років (34,3 %), на третьому – особи віком від 25 до 30 років (23,1 %), на останньому – особи віком від 16 до 18 років (1,1 %). Наведені дані в цілому співпадають зі світовою практикою. Зокрема, проведені дослідження в Австралії, Канаді, Німеччині, США вказують на те, що найбільш активний віковий період в якому вчиняються комп'ютерні злочини становить вік від 15 до 35 років [3; с. 9].

Досліджуючи кримінально-правову характеристику особистості кіберзлочинця, потрібно звернути увагу на дані про судимість, види злочинів, які можуть вчинятися разом з кіберзлочинами та види покарань, що застосовуються до винних осіб. За даними Державної судової адміністрації України, серед осіб, засуджених за вчинення кіберзлочинів, 5,1 % раніше вчиняли злочинні діяння. Статистичні дані вказують, що до 18,4 % засуджених за вчинення кіберзлочинів покарання було призначено за сукупністю злочинів. Найбільша кількість кіберзлочинів була вчинена у сукупності зі злочинами проти власності – 22 %; у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг – 8 %; у сфері господарської діяльності – 5,3 %; проти громадського порядку та моральності – 0,6 % [5].

Аналіз практики призначення покарань за кіберзлочини показує, що реальне покарання призначається лише 32,9 % осіб, а 67,1 % осіб звільняються від нього за різними підставами. Щодо видів призначених покарань, то суд в більшості випадків призначає штраф (74,6 % від кількості

осіб, яким призначено покарання).

Потрібно звернути увагу на те, що приклади безкарності такого виду діянь створюють атмосферу всездозволеності та сприяють вчиненню злочинів іншими особами.

При дослідженні особистості кіберзлочинця слід зосередитися на індивідуально-психологічних особливостях, оскільки вони можуть визначити її поведінку. Саме вивчення потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності дає можливість отримати уявлення про спрямованість особистості.

Негативною рисою, що найбільше проявилася у кіберзлочинця є корислива спрямованість особистості. Цей вид злочинців вчиняє правопорушення з корисливих мотивів з метою задоволення своїх матеріальних потреб. Характерними для них є мінливість, відсутність прихильностей до кого-небудь, навіть до рідних і близьких, несприйняття честі, гідності, нігілізм стосовно правових і моральних норм [4; с. 6]. Як правило, вони вчиняють такі злочини обачливо. Дослідники вказують, що не виявлено осіб, які вчинили б це діяння в стані неосудності чи обмеженої осудності. Тут потрібно звернути увагу на певні недоліки у роботі органів досудового розслідування та суду, які, ніби то через тяжкість злочинів даного виду та відсутність результатів відповідних експертиз, практично завжди залишають поза увагою особистісні відхилення, що можуть мати місце у кіберзлочинців [4; с. 7].

При вивченні особистості кіберзлочинця потрібно зосередитися на його мотивації. Для більшості комп'ютерних злочинців метою є заволодіння чужим майном. Проте, сюди можна віднести і користь, і помсту, і потребу у самостверженні тощо. Досліджуючи мотивацію кіберзлочинців, необхідно використовувати усталені поняття, а не шукати якихось специфічних мотивів. Слід наголосити на тому, що особливість кіберзлочинності більшою мірою полягає не в мотивах вчинення злочинів, а в особливостях їх реалізації, обумовлених специфікою середовища та засобів їх вчинення. Однак, не можна недооцінювати мотив даного виду злочину, оскільки його правильне встановлення дозволить не лише уникнути помилок при кваліфікації, а й успішно реалізувати принципи справедливості та невідворотності покарання [4; с. 7].

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що заходи протидії кіберзлочинності повністю втрачають свій сенс без урахування особливостей особистості конкретного правопорушника. Виявлення сталих та найпоширеніших рис комп'ютерного злочинця дасть можливість обрати найбільш ефективні способи попередження нових злочинних проявів як з боку конкретної особи, так і з боку невизначеного кола осіб на яких ці заходи спрямовуються.

Список використаних джерел:

1. Голіна В.В. Попередження тяжких насильницьких злочинів проти життя, здоров'я особи / В.В. Голіна. – Х.: Рубікон, 1997. – 52 с.
2. Коган В.М. Значение социально-демографических факторов для изучения причин преступности / В.М. Коган // Вопросы борьбы с преступностью. – 1975. – Вып. 22. – С. 88-94.
3. Біленчук П.Д. Портрет комп'ютерного злочинця: навч. посібник / П.Д. Біленчук, О.І.Котляревський. – К.: 1997. – 48с.
4. Кравцова М. О. Сучасний кіберзлочинець: кримінологічна характеристика особистості / М.О. Кравцова. – Х., 2015. – 8 с.
5. Офіційний сайт Державної судової адміністрації України <http://dsa.court.gov.ua/dsa/>

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017